

Małgorzata Czerwińska

WYBRANE ASPEKTY WŁĄCZENIA POLSKI DO WSPÓLNEGO RYNKU UNII EUROPEJSKIEJ¹

Wprowadzenie

Wspólny rynek powstał na mocy Traktatu Rzymskiego o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej¹, który przewidywał m.in.:

- 1) zniesienie między państwami członkowskimi ceł i ograniczeń ilościowych w przywozie i wywozie towarów, oraz wszelkich innych środków wywierających podobny skutek,
- 2) ustanowienie wspólnej taryfy celnej i wspólnej polityki handlowej wobec państw trzecich,
- 3) usuwanie między państwami członkowskimi wszelkich przeszkód w swobodnym przepływie osób, usług i kapitału.

Zgodnie z postanowieniami Traktatu wspólny rynek miał być tworzony stopniowo w trzech etapach podczas dwunastoletniego okresu przejściowego, czyli do końca 1969 r. Cel ten nie został całkowicie osiągnięty. Tylko w zakresie wolnego przepływu towarów udało się stworzyć możliwość wolnego handlu wewnątrz Wspólnoty². Większość ograniczeń ilościowych w handlu wzajemnym została zniesiona już w 1961 r. Proces znoszenia ceł w obrocie wewnętrznym został zakończony w lipcu 1968 r. 1 lipca 1968 r. ustalono również wspólną taryfę celną wobec krajów nie należących do Wspólnoty; oznaczało to utworzenie unii celnej między krajami Wspólnoty. 1 stycznia 1970 r., a więc po upływie okresu przejściowego, państwa członkowskie rozpoczęły realizację wspólnej polityki handlo-

¹ Artykuł przygotowany na III Międzynarodową Konferencję KSW, 1-3 czerwca 2003.

² 25 marca 1957 r. Traktat podpisało 6 państw: Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy i Włochy.

³ Państwa członkowskie mogą, mimo formalnego zniesienia barier w handlu wzajemnym, wprowadzać w szczególnych przypadkach (konieczność ochrony zdrowia i życia ludzi, zwierząt, roślin, ochrony dóbr rzadkich – np. dóbr kultury, dzieł sztuki – ochrony moralności publicznej, bezpieczeństwa publicznego) restrykcje na szczeblu narodowym w formie ograniczeń, zakazów w imporcie czy eksporcie towarów.

wej. Wspólna polityka handlowa obejmuje m.in.: ustalenie wspólnej taryfy celnej, stosowanie innych środków ochrony rynku wewnętrznego, ujednoczenie narzędzi polityki eksportowej, zawieranie umów celnych i handlowych z krajami trzecimi.

Pomimo sukcesu, ani do wolnego przepływu towarów, ani do współpracy walutowej nie udało się wprowadzić swobody przepływu usług, kapitału, osób. Bariery techniczne (zróżnicowane normy, standardy, przepisy), fiskalne (różne systemy podatkowe) i fizyczne (kontrole graniczne) nadal istniały. Postanowienia traktatu o EWG były niewystarczające do stworzenia prawdziwego wspólnego rynku. Traktat ustalił harmonogram dochodzenia do unii celnej, natomiast o swobodzie przepływu towarów, usług, kapitału i siły roboczej mówił bardzo ogólnie, bowiem nie określał środków ich realizacji.

W 1985 r. przewodniczący Komisji Europejskiej Jacques Delors przedstawił program wprowadzenia europejskiego rynku wewnętrznego. Strategia dojścia do jednolitego rynku została określona przez Komisję w tzw. Białej Księdze. 17 lutego 1986 w Luksemburgu został podpisany Jednolity Akt Europejski, który wszedł w życie 1 lipca 1987 r. W traktacie tym określono, że Wspólnota podejmie działania konieczne do utworzenia rynku wewnętrznego, do 31 grudnia 1992 r. Jednolity rynek wewnętrzny został zdefiniowany jako obszar bez granic wewnętrznych, na którym zostaje zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału.

Swoboda przepływu towarów

Wyróżnić można trzy typy barier (poza cłami, ograniczeniami ilościowymi, które – jak wspomniano – zostały zniesione w tzw. okresie przejściowym), które utrudniają swobodny przepływ towarów we Wspólnocie. Są to: bariery fizyczne (kontrole graniczne oraz różnorodne dokumenty stosowane przy przekraczaniu towaru przez granicę między krajami członkowskimi), bariery techniczne (zróżnicowane normy, standardy dotyczące wymogów jakości, bezpieczeństwa, znakowania wyrobów, dopuszczania towarów do obrotu itp.) oraz bariery fiskalne, dotyczące wysokości, sposobu pobierania podatków pośrednich tj. głównie podatku VAT i akcyzy³.

Najprostsze okazało się zniesienie **barier fizycznych** w przepływie towarów. 1 stycznia 1988 roku wprowadzono, w miejsce ok. siedemdziesięciu różnych narodowych formularzy celnych i transportowych, jeden dokument, tzw. Jednolity Dokument Administracyjny – SAD (*Single Administrative Document*). Od 1 stycznia 1993 roku dokument ten jest stosowany wyłącznie w handlu z krajami trzecimi⁴.

W zakresie **barier technicznych** przez pierwsze ćwierćwiecze istnienia Wspólnot Europejskich działała zasada koegzystencji narodowych systemów standardów produkcji i reguł kwalifikowania towaru do obrotu. Szczegółowe normy i przepisy techniczne tworzone przez narodowe instytucje normalizacyjne różniły się między

³ *Unia Europejska. Przygotowania Polski do członkostwa*, red. E. Kawecka-Wyrzykowska i E. Synowicz, Warszawa 2001, s. 122.

⁴ Od 1 stycznia 1993 roku handel między krajami członkowskimi nie jest rejestrowany przy przekraczaniu towaru przez granicę, ze względu na ich wyeliminowanie. Informacje o obrotach handlowych w ramach UE pochodzą z deklaracji podatkowych przedsiębiorstw. Ibidem, s. 123.

poszczególnymi krajami członkowskimi, a ich wzajemne uznawanie było procedurą uciążliwą. Punktem zwrotnym było orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości z 1979 r. w sprawie znanej jako *Cassis de Dijon*: produkt wytworzony i raz wprowadzony na rynek zgodnie z prawem jednego z krajów WE winien w zasadzie być dopuszczony na rynek każdego innego kraju członkowskiego – zasada wzajemnego uznawania, oparta na zaufaniu między władzami poszczególnych państw UE. Uzupełnienie orzeczenia stanowi dyrektywa 83/189 w sprawie obligatoryjnej procedury notyfikowania informacji o normach i przepisach technicznych, przygotowanych na szczeblu narodowym (obecnie obejmuje ok. 25% produkcji UE).

Zasada wzajemnego uznawania nie zawsze mogła mieć zastosowanie, dotyczy to zwłaszcza przypadków istnienia dużych rozbieżności w prawie narodowym. Doprowadziło to do obligatoryjnej harmonizacji technicznej na szczeblu wspólnotowym.

Możemy mieć do czynienia z harmonizacją w formie tzw. „starego podejścia” oraz „nowego podejścia”. Stare podejście reprezentują dyrektywy sektorowe szczegółowo określające wymogi techniczne towarów (ok. 30% produkcji UE). Dotyczą one m.in.: artykułów spożywczych, wyrobów chemicznych, farmaceutyków, pojazdów samochodowych, ciągników.

Rezolucja Rady z 7 maja 1985 r. wprowadziła nowe podejście do harmonizacji technicznej i normalizacji. Wydawane odąd przepisy standaryzacyjne nie zawierają już szczegółowych wymagań technicznych, a tylko ogólne normy dotyczące ochrony zdrowia, środowiska. Szczegółowe rozwiązania zostaną zawarte w normach i przepisach technicznych niemających charakteru obligatoryjnego. W przypadku niezgodności między normami narodowymi a obligatoryjnymi wymaganiami wprowadzono zasadę harmonizacji przepisów narodowych, tak by zapewniły one osiągnięcie wspólnie uzgodnionych celów bezpieczeństwa. Ponieważ wymagania bezpieczeństwa są obligatoryjne oraz jednolicie interpretowane i stosowane w każdym kraju Unii, podczas gdy normy zharmonizowane nie mają charakteru obligatoryjnego, producent nie stosujący tych norm może użyć dowolnej metody projektowania i wytwarzania wyrobu pod warunkiem, że jego produkt zostanie poddany stosowanej procedurze weryfikacyjnej przez niezależną instytucję certyfikującą i uzyska potwierdzenie zgodności z wymaganiami stosownej dyrektywy⁵.

Zastosowanie tych norm do wytworzenia produktu stwarza domniemanie, że wyrób odpowiada wymaganiom stosownej dyrektywy, wobec czego władze krajów członkowskich są zobowiązane respektować zasadę, że produkty wytwarzane zgodnie z normami zharmonizowanymi będą automatycznie uznawane za spełniające obligatoryjne wymogi bezpieczeństwa i zostaną swobodnie dopuszczone do obrotu na całym obszarze Jednolitego Rynku. Normy te obejmują m.in. (ok. 17% produkcji UE) i dotyczą m.in. takich produktów jak: proste zbiorniki ciśnieniowe, bezpieczeństwo zabawek, wyroby budowlane, sprzęt niskonapięciowy, maszyny, środki ochrony indywidualnej, nieautomatyczne urządzenia wagowe, implanty

⁵ <http://www.exporterzarzadzanie>

medyczne, urządzenia spalające paliwa gazowe, urządzenia telekomunikacyjne, opakowania, materiały wybuchowe stosowane dla celów niewojskowych, urządzenia medyczne, łodzie rekreacyjne, sprzęt ciśnieniowy, urządzenia niskonapięciowe czyli np. sprzęt AGD, dźwigi, kolejki linowe. Symbolem zgodności wyrobu z normami wyznaczonymi w dyrektywach Unii Europejskiej jest znak CE. Potwierdza on także, iż producent lub importer przeprowadził wymaganą procedurę oceny swojego towaru i może go wprowadzić do obrotu bez restrykcji. Znak umieszcza się z zasady na wyrobie oraz na opakowaniu lub towarzyszącej dokumentacji.

Usuwanie **barier fiskalnych** w przepływie towarów w obrębie wspólnego rynku oznacza harmonizację przepisów podatkowych, głównie podatków pośrednich, czyli podatku VAT i podatku akcyzowego. Najważniejszym unijnym aktem prawnym regulującym kwestię podatków jest tzw. VI Dyrektywa VAT⁶. Wprowadziła ona minimalny pułap dla stawki podstawowej na poziomie 15 procent, ponadto kraje mogą stosować dwie stawki obniżone, z których niższa powinna wynosić 5 procent lub więcej. Towary i usługi, które w świetle VI Dyrektywy VAT mogą być objęte stawką obniżoną, to: artykuły spożywcze (z wyjątkiem alkoholi), dostawy wody, produkty farmaceutyczne, książki i czasopisma, niektóre usługi pracochłonne (np. fryzjerskie) oraz usługi świadczone w ramach tzw. socjalnego budownictwa mieszkaniowego. Zgodnie z rozwiązaniami przejściowymi w obrocie wewnętrznym VAT jest pobierany w kraju przeznaczenia według obowiązujących tam stawek⁷.

Harmonizacja podatku akcyzowego przebiegała we Wspólnocie powoli, z uwagi na duże różnice w strukturze i poziomie stawek w poszczególnych krajach. Wspólny system opodatkowania podatkiem akcyzowym zaczął obowiązywać wraz z ustanowieniem jednolitego rynku wewnętrznego, tj. od 1 stycznia 1993 roku. Akcyzę zastosowano do trzech grup towarów: wyrobów alkoholowych, olejów mineralnych (m.in. benzyna, olej napędowy). Ustalono także minimalne stawki akcyzy dla poszczególnych grup towarowych.

Swoboda przepływu osób

Swoboda przepływu osób znajduje swój najpełniejszy wyraz w zapisach traktatu o Unii Europejskiej (TWE) dotyczących praw obywateli UE. W art. 8 tego traktatu ustanowiono obywatelstwo Unii, zgodnie z którym każda osoba posiadająca obywatelstwo jednego z państw członkowskich jest jednocześnie obywatelem Unii. Swoboda przepływu osób w ramach wspólnego rynku oznacza, że mieszkańcy wspólnoty mają zapewnione prawo do pracy, osiedlenia się, życia, korzystania ze świadczeń socjalnych w wybranym przez siebie kraju bez względu na przynależność państwową.

Swoboda poruszania się pracowników obejmuje prawo do: przyjmowania zaoferowanej pracy, swobodnego przenoszenia się w tym celu w obrębie terytoriów

⁶ Por. Dyrektywa Rady 77/388/EWG z 17 maja 1977 (OJ L145/77), weszła w życie w 1979 r.

⁷ Wyjątek od tej zasady stanowią zakupy dokonywane przez turystów w czasie podróży po innych krajach członkowskich i sprzedaż wysyłkowa. Wówczas VAT jest naliczany w kraju zakupu/pochodzenia towaru. Jedynie w przypadku zakupu samochodów podatek jest naliczany w kraju przeznaczenia. Docelowo zakłada się opodatkowanie całego obrotu w kraju pochodzenia towaru – jak na razie zasady tej nie udało się wprowadzić.

państw członkowskich Wspólnoty, przebywania w jednym z państw członkowskich Wspólnoty w celu podjęcia tam zatrudnienia, zamieszkania po podjęciu zatrudnienia na terytorium jednego z państw członkowskich Wspólnoty. Prawo pobytu mają nie tylko osoby aktywne ekonomicznie (pracujący lub poszukujący pracy) i ich rodziny, ale także studenci, emeryci i pozostali obywatele państw członkowskich, pod warunkiem, że posiadają oni wystarczające środki na utrzymanie oraz ubezpieczenie zdrowotne. Dokonano również koordynacji przepisów dotyczących ubezpieczeń społecznych. Migrującym pracownikom zapewniono m.in. zaliczenie wszystkich okresów zatrudnienia w państwach członkowskich na potrzeby nabycia i zachowania prawa do świadczeń i obliczania ich wysokości oraz wypłatę tych świadczeń pod warunkiem zamieszkania na terytorium państw członkowskich⁴.

Obywatele z innego kraju członkowskiego mają prawo do takiego samego traktowania jak pracownicy krajowi, prawo do równego wynagrodzenia i do korzystania z instytucji kształcenia. Unijne regulacje gwarantują także prawo do udziału we wszystkich świadczeniach socjalnych, także w dziedzinie edukacji i ochrony zdrowia (ulgi, zasiłki, stypendia itp.) oraz wzajemne uznawanie dyplomów.

Drogę do otwarcia granic wewnętrznych otworzył Układ z Schengen (1985), który zniósł kontrolę graniczną wewnątrz UE, również dla turystów podróżujących po UE po przekroczeniu granicy zewnętrznej Wspólnoty. W związku z tym Układ z Schengen przewidywał także znaczne wzmocnienie granic wszystkich państw, które stają się granicami zewnętrznymi UE. Do obszaru Schengen nie przystąpiły do dziś Wielka Brytania i Irlandia, mimo że należą do Unii Europejskiej.

Swobodny przepływ kapitału

Kolejną „wolnością” rynku wewnętrznego jest swobodny przepływ kapitału. Dotyczy ona transakcji finansowych, które nie mają bezpośredniego związku z przemieszczaniem się ludzi, towarów i usług. Chodzi tu na przykład o obrót papierami wartościowymi, depozyty bankowe, przekazy zysków i oprocentowania, przepływy kapitału krótkoterminowego itd. Ze swobody przepływu kapitału korzystają obywatele państw członkowskich oraz osoby i firmy zamieszkujące lub mające siedzibę na ich terenie. Wprowadzenie swobodnego przepływu kapitału w Unii Europejskiej miało przede wszystkim duży wpływ na dokonywanie bezpośrednich inwestycji przez przedsiębiorstwa.

Zintegrowanie rynków kapitałowych, czyli swoboda przemieszczania się kapitału we Wspólnocie umożliwiła wyrównywanie warunków produkcji. Inwestorzy mogą sobie wybrać najbardziej korzystne warunki do inwestowania. Kapitał w Unii Europejskiej przepływa przede wszystkim w kierunku mniej rozwiniętych krajów, takich jak Portugalia i Hiszpania. Oznacza to, że w tych krajach lokowane są inwestycje i tworzone różnego rodzaju przedsiębiorstwa, a to z kolei oznacza tworzenie nowych miejsc pracy.

⁴ Por. T. Bińczycza-Majewska, *Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej*, Kraków 1999.

Swoboda przepływu usług

Swobodny przepływ usług to czwarta z „wolności” składających się na wspólny rynek Wspólnoty. Do usług w rozumieniu prawa WE zaliczamy: handel hurtowy i detaliczny, naprawę pojazdów mechanicznych i artykułów użytku osobistego, hotelarstwo, usługi gastronomiczne transport, łączność, usługi finansowe i ubezpieczeniowe, usługi dla biznesu i w zakresie obrotu nieruchomościami, administrację publiczną, obronę narodową, edukację, opiekę zdrowotną i socjalną.

Swoboda przepływu usług obejmuje trzy przypadki: usługodawca udaje się na pewien czas do kraju usługobiorcy, aby wykonać usługę w innym kraju członkowskim (np. usługi budowlane, świadczone w innym kraju), usługobiorca udaje się do kraju usługodawcy i tam przyjmuje świadczenie (np. turyści) i wreszcie usługodawca i usługobiorca pozostają w swoich krajach, a tylko usługa przekracza granicę (np. program telewizyjny, Internet).

Swoboda świadczenia usług oznacza możliwość przemieszczania się usługodawcy czy usługobiorcy w celu świadczenia/przyjmowania usługi, liberalizowanie transgranicznego handlu usługami. Oznacza to m.in., że każdy, kto chce świadczyć usługi na terenie innego państwa członkowskiego UE, niż to, w którym znajduje się siedziba jego przedsiębiorstwa ma do tego prawo i nie mogą być wobec niego stosowane ograniczenia wynikające z wymogu posiadania obywatelstwa, zameldowania czy członkostwa w organizacji zawodowej.

Podejście WE do rozwoju jednolitego rynku wewnętrznego usług polegało na ujednoceniu, tam gdzie to możliwe, standardów świadczenia usług, ustalaniu minimalnych wspólnych parametrów, harmonizacji zasadniczych przepisów, wprowadzaniu i interpretacji reguł wzajemnego uznawania⁹.

Włączenie Polski do wspólnego rynku – okresy przejściowe

Konsekwencje włączenia Polski do wspólnego rynku towarów oznaczać będzie zniesienie ceł i ograniczeń ilościowych na artykuły rolne w handlu wzajemnym z krajami Unii Europejskiej (cła na towary przemysłowe zostały zniesione na mocy Układu Europejskiego z dniem 1 stycznia 2002 roku). W handlu z krajami trzecimi zostanie wprowadzona Zintegrowana Taryfa Celna Wspólnot Europejskich – TARIC. Przystępując do Unii Polska przyjmie więc wspólną taryfę celną, która jest najważniejszym środkiem ochrony rynku wewnętrznego¹⁰. Przyjęcie wspólnotowej taryfy celnej oznacza przyjęcie poziomu wspólnotowych stawek konwencyjnych i autonomicznych, a w szczególności: obniżenie średniego poziomu stawek celnych KNU na wyroby przemysłowe importowane z Polski. Dla większości wyrobów przemysłowych cła w Polsce są wyższe niż w Unii. Największe różnice ceł (20-35 punktów procentowych) występują na takie grupy towarów jak: samochody

⁹ *Unia Europejska. Przygotowania Polski do członkostwa...*, s. 137.

¹⁰ Polska taryfa celna już od 1991 roku jest oparta – podobnie jak taryfa wspólnotowa – na HS i na CN.

osobowe i towarowe, ciągniki, zegarki ręczne, skóry, len, mikrofony. Kolejna zmiana warunków dostępu do polskiego rynku będzie polegać na związaniu wszystkich cel na wyroby przemysłowe (dotyczy to niektórych wyrobów przemysłu petrochemicznego, samochodów i części do samochodów, przędzy i tkanin lnianych, szkła, ciągników rolniczych i ryb). Cła na artykuły rolne zostały, zgodnie z postanowieniami Rundy Urugwajskiej, związane.

Polska musi też przyjąć rozbudowany system preferencji celnych stosowanych przez Wspólnotę. Zarówno Polska, jak i Wspólnota stosują wspomniany system preferencji GSP w odniesieniu do importu z krajów rozwijających się. System ten jest odmienny w Polsce i w Unii zarówno pod względem liczby krajów beneficjentów preferencji, jak i marży preferencji i zakresu towarów¹¹. System wspólnotowy obejmuje większą liczbę krajów (łącznie 110 krajów, nie licząc najbiedniejszych, w tym kraje WNP i Albanii), w Polsce tylko te kraje pozaeuropejskie, dla których PKB *per capita* jest niższy niż w Polsce (ok. 48 krajów). Lista krajów najbiedniejszych (stawki LDC) korzystających z bezcłowego dostępu do rynku (niektóre towary są wyłączone z tej listy) jest prawie identyczna dla Polski i Unii (48 krajów). Zakres towarowy (towary przemysłowe) jest w UE szerszy niż w Polsce. Marża preferencji jest dla większości towarów również wyższa w Unii niż w Polsce. W Polsce stawka preferencyjna (DEV) stanowi ok. 70% stawki podstawowej, a w Unii 75, 35 lub nawet 0%.

Mają status KNU i utrzymują go – Australia, Hongkong, Japonia, Kanada, Republika Korei, Nowa Zelandia, Singapur, USA, Tajwan. Kraje te mają ok. 10% udziału w polskim imporcie przemysłowym. Natomiast mają obecnie w polskiej taryfie celnej status KNU a będą korzystać z GSP niektóre kraje rozwijające się oraz WNP, Albania – kraje te mają ok. 12% udziału w polskim imporcie. Obecnie w polskiej taryfie celnej mają status KNU a będą korzystać z importu bezcłowego – Algieria, Cypr, Egipt, Jordania, Liban, Malta, Maroko, Syria, Tunezja. Kraje te stanowią 0,5% polskiego importu. Niższe cła w Polsce niż w Unii są stosowane jedynie w przypadku gazu ziemnego, kineskopów, rowerów i w tym obszarze nastąpi niewielki wzrost cel.

Wszystkie produkty dostępne na unijnym rynku podlegają wspólnej standaryzacji i certyfikacji.

Polska uzyskała okres przejściowy do 31 grudnia 2008 r. w odniesieniu do terminu zakończenia procedury rejestracji leków. Dopuszczenie do obrotu wszystkich produktów farmaceutycznych na rynku polskim w dniu 31 grudnia 2008 r. będzie odbywać się zgodnie z wymogami dorobku prawnego UE. Po upływie tego terminu, produkty farmaceutyczne nie spełniające tego warunku zostaną wycofane z rynku. Szacuje się, że po wejściu Polski do Unii 2 tys. z ponad 3 tys. leków wytwarzanych przez krajowy przemysł farmaceutyczny będzie musiało zostać ponownie zarejestrowanych. Unia wymaga bowiem – jak wspomniano – aby leki sprzedawane na wspólnym rynku, a więc także po akcesji na polskim, były zarejestrowane zgodnie z prawodawstwem wspólnotowym. Szacuje się, że tylko mniej

¹¹ E. Kawecka-Wyrzykowska, *Polska w drodze do Unii Europejskiej*, Warszawa 1999, s. 215.

więcej połowa leków wymagających ponownej rejestracji (czyli ok. 1 tys.) zostanie zarejestrowana. Leki sprzedawane przez niewielkie firmy nie zostaną ponownie zarejestrowane z uwagi na wysokie koszty takiej procedury (zgromadzenie stosownych dokumentów, przeprowadzenie niezbędnych badań) – ok. 100-150 tys. dolarów¹².

Sprawą kolejną związaną z farmaceutykami jest produkcja leków w Polsce. Dwie trzecie naszej produkcji to tzw. leki pochodne (generyki), wytwarzane na podstawie cudzych pomysłów, po wygaśnięciu okresu ochrony patentowej. Tymczasem Unia chroni patenty na lekarstwa przez 25 lat (standardowy 20-letni okres ochrony patentowej leków plus 5-letni certyfikat ochronny – SPC). Wynegocjowaliśmy jednak, że jeśli wejdziemy do UE, czas SPC (a zatem dłuższy okres ochrony patentowej) zacznie się liczyć od 1 stycznia 2000 roku. Leki dopuszczone do obrotu po tej dacie będą korzystać z dłuższego o 5 lat okresu ochrony patentowej.

Obecnie w Polsce obowiązuje znakowanie wyrobów znakiem bezpieczeństwa B, zastrzeżonym przez Centrum Badań i Certyfikacji, którym powinny być oznaczone wyroby, mogące stanowić zagrożenie dla środowiska, zdrowia lub życia ludzi¹³.

Znak bezpieczeństwa musi być umieszczony na opakowaniu produktu przez dostawcę, producenta lub importera. Znak bezpieczeństwa B nie jest zgodny z wymogami unijnymi, ponieważ w państwach Unii stosowany jest symbol CE (dyrektywy nowego podejścia), który odpowiedzialność za wyrób nakłada na producenta. Niezbędne jest stworzenie polskiego wykazu towarów (urządzeń, maszyn, środków ochrony, materiałów budowlanych), które muszą posiadać certyfikat. Obecnie wykaz ten posiada ok. 300 grup towarów. Trwają prace nad przejściem od obowiązującej w Polsce certyfikacji na znak bezpieczeństwa „B” do formuły wspólnotowej zgodności wyrobów z dyrektywami nowego podejścia – CE. Znak „B” pozostanie krajowym znakiem bezpieczeństwa wydawanym w trybie dobrowolnym, analogicznie np. do znaku bezpieczeństwa GS w Niemczech. Pierwszy krok ku tej zmianie został dokonany już w 1995 r., gdy postanowiono o nadaniu znaku bezpieczeństwa „B” także w trybie dobrowolnym.

Z dniem akcesji Polski do Wspólnot Europejskich omawiane przepisy będą musiały być w pełni respektowane przez wszystkich dostawców. Dotyczyć to będzie również przedsiębiorców obsługujących tylko lokalny polski rynek. Jako integralna część Jednolitego Rynku będzie on bowiem podlegać wszystkim jego regulacjom.

Jednym z najważniejszych certyfikatów, które potrzebne będą polskim firmom po przystąpieniu do Unii, jest HACCP, każda firma sprzedająca żywność na europejskim rynku musi posiadać ten certyfikat¹⁴. Określa to Dyrektywa

¹² M. Piskorski, J. Bielecki, *Nasza farmacja w Europie*, „Nasza Europa”, dodatek do „Rzeczpospolitej” z 10 lutego 2003.

¹³ Szczegółowy wykaz produktów, które podlegają obowiązkowej certyfikacji opublikowany został w „Monitorze Polskim”, nr 28 z 9 maja 1996, poz. 295.

¹⁴ System HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point – Analiza Zagrożeń i Krytyczny Punkt Kontrolny) został opracowany w latach 60. z myślą o amerykańskich kosmonautach. Współpracująca z NASA firma Pillsbury stworzyła katalog reguł obowiązujących na wszystkich etapach produkcji żywności, by mieć pew-

93/43/EEC z 10 czerwca 1993 r. Wprawdzie dotyczy to tylko jednej branży – spożywczej – ale w przeciwieństwie do innych systemów zarządzania jakością wdrożenie HACCP dla wszystkich firm zatrudniających powyżej 50 osób od 1 stycznia 2004 r. będzie obowiązkowe¹⁵. Jeśli chodzi o **bariery fiskalne** w przepływie towarów, to Polska uzyskała kilka okresów przejściowych dotyczących stosowania podatku VAT i podatku akcyzowego:

- okres przejściowy do 31 grudnia 2007 r. na stosowanie obniżonej stawki VAT w wysokości 7% w budownictwie mieszkaniowym na dostawę nowych mieszkań, usługi budowlane i remontowe;
- 4-letni okres przejściowy na stosowanie super obniżonej stawki VAT w wysokości 3% na środki do produkcji rolnej, produkty i usługi;
- okres przejściowy do 31 grudnia 2007 r. na stosowanie stawki VAT w wysokości 0% na niektóre książki i czasopisma specjalistyczne;
- okres przejściowy do 31 grudnia 2007 r. na stosowanie zredukowanej stawki VAT w wysokości 7% na usługi gastronomiczne;
- roczny techniczny okres przejściowy na stosowanie obniżek w podatku akcyzowym na paliwa ekologiczne;
- okres przejściowy do 31 grudnia 2008 r. na dojście do minimalnego poziomu akcyzy na papierosy. Poczynając od 2002 roku Polska zobowiązała się do stopniowego podnoszenia stawek podatku akcyzowego na papierosy w latach 2002-2008¹⁶;
- w zakresie podatku VAT akceptację wniosku o ustalenie limitu obrotów uprawniającego do korzystania ze zwolnień podmiotowych w wysokości 10000 EURO.

Polska otrzymała zgodę na stałe stosowanie stawki VAT w wysokości 0% na międzynarodowe przewozy pasażerskie.

W zakresie **swobodnego przepływu usług** Polska uzyskała okres przejściowy do 31 grudnia 2007 r. dla wdrożenia art. 5 dyrektywy 2000/12/EC, który ustala minimalny poziom funduszy własnych banków spółdzielczych w wysokości 1 mln EURO.

Ustalono harmonogram dochodzenia do wymaganego poziomu funduszy własnych, zgodnie z którym banki spółdzielcze zobowiązane są do osiągnięcia następującego poziomu funduszy własnych:

- do 31 grudnia 2000 r. równowartość 300 000 EURO;
- do 31 grudnia 2005 r. równowartość 500 000 EURO;
- do 31 grudnia 2007 r. równowartość 1 000 000 EURO.

ność, że jest ona w 100 proc. bezpieczna i wolna od niepożądanych mikroorganizmów. Określone przez Pillsbury zasady postępowania przyjęli wkrótce wytwórcy artykułów spożywczych w Stanach Zjednoczonych i w Europie Zachodniej. HACCP jest systemem prewencyjnym, który polega na identyfikacji potencjalnych zagrożeń biologicznych, chemicznych i fizycznych, na które narażona jest żywność w drodze od producenta do konsumenta.

¹⁵ Polskie prawo nakłada obowiązek stosowania procedur HACCP przez producentów dietetycznych środków spożywczych i odżywek (Rozporządzenie MZiOS z 22 sierpnia 1996) oraz przez przedsiębiorstwa działające w branży spożywczej zatrudniające powyżej 250 osób (ustawa o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia, nowelizacja z 11 maja 2001).

¹⁶ Docelowo akcyza na papierosy ma wynosić 64 EUR/1000 sztuk, co wiązać się będzie z prawie dwukrotnym wzrostem cen papierosów po zakończeniu okresu przejściowego.

Polska zobowiązała się, że poziom funduszy własnych banków spółdzielczych po przystąpieniu do UE nie będzie niższy od najwyższego poziomu osiągniętego przed datą uzyskania członkostwa.

Największe zmiany sektora usług w Polsce będą dotyczyły przede wszystkim tzw. usług rynkowych, czyli takich jak: transport, turystyka, bankowość, dystrybucja itd. Pojawi się tu silna konkurencja, zwłaszcza w dziedzinach takich jak telekomunikacja czy transport lotniczy, której sprostać będą musiały polskie firmy. Z drugiej jednak strony niższe koszty pracy w Polsce, szczególnie w zakresie usług profesjonalnych, będą atutem dla przedsiębiorstw polskich, które zechcą rozwijać działalność usługową na terenie innych państw UE.

Swobodę przepływów kapitałowych z krajami UE (a także z krajami Europejskiego obszaru Gospodarczego oraz należącymi do OECD) wprowadziła ostatecznie Ustawa Prawo dewizowe z dnia 27 lipca 2002 r.¹⁷ Zniesione zostały wcześniej obowiązujące ograniczenia dotyczące m.in. przepływu kapitału krótkoterminowego czy depozytowego między tymi krajami.

Swoboda przepływu kapitału obejmuje również nabywanie nieruchomości, w tym przypadku Polska uzyskała okresy przejściowe. Ostatecznie przez 12 lat od przystąpienia do UE obywatele krajów członkowskich nie będą mogli swobodnie kupować w Polsce ziemi – będą musieli uzyskać pozwolenie MSWiA. Dopiero od 2016 roku kupią bez ograniczeń ziemię rolną i lasy. Będą jednak dwa wyjątki: farmerzy z UE, którzy przeprowadzili się do Polski i przed końcem negocjacji w sprawie obrotu ziemią wydzierżawili grunt, żeby go samodzielnie uprawiać, będą mogli kupić na własność tę ziemię po siedmiu (w województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubuskim, opolskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim) lub po trzech (pozostałe regiony) latach dzierżawy. Dzierżawa będzie liczona od dnia podpisania umowy – farmerzy, którzy przeprowadzą się po zakończeniu negocjacji, żeby samemu uprawiać ziemię, kupią ją również po trzech lub siedmiu latach dzierżawy, ale będzie ona liczona dopiero od pierwszego dnia w UE. Okres sprzed członkostwa nie zostanie im zaliczony.

Wynegocjowany został pięcioletni okres przejściowy na zakup tzw. drugich domów (czyli nieruchomości rekreacyjnych, w których obywatele UE nie będą mieszkać na stałe). Wyjątek stanowią ci obcokrajowcy z UE, którzy po przystąpieniu naszego kraju do Unii będą przynajmniej przez cztery lata mieszkali w Polsce; oni nieruchomości rekreacyjne będą mogli kupować swobodnie. Od pierwszego dnia członkostwa będzie pełna swoboda w zakupie ziemi pod inwestycje przez unijne przedsiębiorstwa. Kraje UE zrezygnowały natomiast z zasady wzajemności przy wprowadzaniu restrykcji. Natomiast Polacy, których na to stać mogą nabywać od maja 2004 roku „drugie domy” w krajach UE¹⁸.

¹⁷ Ustawa z dnia 27 lipca 2002 – Prawo dewizowe, Dz. U., nr 141, poz. 1178; weszła w życie 1 października 2002 r.

¹⁸ Zainteresowanie podmiotów zagranicznych nabywaniem nieruchomości w Polsce w latach dziewięćdziesiątych stale rosło, najbardziej dynamiczny wzrost nastąpił po 1996 roku – 1575 zezwoleń (nowelizacja przepisów dotyczących zakupu ziemi przez cudzoziemców), w 1999 r. 2756 takich zezwoleń. Stronami wnioskującymi o zakup nieruchomości w Polsce były w dużej mierze osoby prawne, prowadzące w Polsce działalność inwestycyjną. W 1999 r. liczba i obszar nieruchomości rolnych w Polsce nie przekroczyły 10% liczby oraz powierzchni

Ograniczenia dotyczą również czwartej „wolności” związanej z funkcjonowaniem wspólnego rynku, a mianowicie **swobody przepływu osób**. W trakcie negocjacji ustalono, że każdy kraj UE sam zdecyduje, na jak długo chce zamknąć swój rynek pracy dla obywateli z państw kandydujących; przy czym okres ten nie może być dłuższy niż 7 lat (według formuły 2+3+2). Najpóźniej pod koniec drugiego roku członkostwa Polski, obecne państwa członkowskie UE będą miały prawo zgłoszenia Komisji Europejskiej zamiaru przedłużenia obowiązywania okresu przejściowego o kolejne trzy lata. Jeżeli po upływie tego okresu zagrożenie destabilizacji rynku pracy nie zmieni się, państwa członkowskie będą mogły wystąpić do Komisji o utrzymanie regulacji ograniczających dostęp do rynków pracy o kolejne dwa lata. Niektóre kraje UE zapowiedziały otwarcie rynku pracy dla obywateli polskich z dniem akcesji Polski: m.in. Dania, Szwecja, Holandia, Hiszpania, Irlandia; najdłużej będą z tym zwlekać – jak się wydaje – Niemcy i Austria.

Włączenie Polski do wspólnego rynku nie nastąpi 1 maja 2004 roku, jest to zresztą jak się wydaje – niemożliwe i niewskazane. Polska, podobnie jak inne kraje przystępujące do Wspólnoty, jest zobowiązana do przyjęcia *acquis communautaire*. Proces dostosowywania prawodawstwa w Polsce do regulacji unijnych trwa od lat dziewięćdziesiątych, od wejścia w życie Układu Europejskiego. Pełne włączenie Polski do wspólnego rynku towarów, osób, usług, kapitału nastąpi po kilku (kilkunastu) latach od akcesji. Należy spodziewać się zarówno pozytywnych, jak i negatywnych skutków tego procesu. Dla przeciętnego obywatela oznaczać będzie swobodę przekraczania granic, wyboru miejsca zamieszkania, nauki, podejmowania pracy (po zakończeniu okresów przejściowych), dokonywania lokat kapitałowych. Może jednak również oznaczać wzrost cen niektórych towarów czy usług z powodu wzrostu stawek akcyzy, czy VAT, większej konkurencji unijnych towarów rolnych, po zniesieniu barier celnych (zjawisko korzystne dla konsumentów, ale niekorzystne dla rolników), narażenie na konkurencję ze strony przedsiębiorstw wspólnotowych itp. Włączenie do wspólnego rynku stanowi dla Polski historyczną szansę, którą należy wykorzystać jak najlepiej.